

HUSZONKILENCEDIK FEJEZET

MENTÉS ÉS ELLENÁLLÁS

A belpolitikai légkör a mentés és az ellenállás szempontjából

A MAGYAR ZSIDÓSÁG háború alatti vezetőségét gyakran éri az a vád, hogy érdemben nem tett semmit a katasztrófa megelőzése vagy legalább enyhítése érdekében. Noha tudatában volt a náci végső megoldási program méreteinek, képtelen volt bármiféle tervet készíteni a mentésre és az esetleges ellenállásra. Ezeknek a vezetőknek a magatartására és felfogására, akárcsak az egész magyar zsidóságéra, továbbra is rányomta bélyegét az a rövidlátás, amellyel a közösségnek az 1867 utáni Magyarországon kialakult helyzetét szemlélték. Következésképp akkor, amikor a magyar zsidó közösség még viszonylag sértetlen volt és jólétben élt, a szomszédos közösségek módszeres kiirtása viszont már részben befejeződött, a magyar zsidók hamis biztonságérzetbe ringatták magukat. Az utolsó percig tévhitben éltek, s mindenből érvet kovácsoltak amellet, hogy – meglehet, anyagi áldozatok árán – valami módon azonban mégis túl fogják élni a háborút.

1944. március 19-e után, amikor Magyarország német megszállásával elszabadult a pokol, a magyar zsidók hamar belátták, hogy ők sem védettebbek, mint a többi, náci kézre került európai országban élő testvéreik. Egymás után omlottak össze bizakodásuk fő tartópillérei. A magyar jobboldal konzervatív-arisztokrata hatalmi csoportja, melyben tartós védettségüknek oly szilárd biztosítékát látták, megsemmisült; a baloldali érzelmű és haladó ellenzék, amelytől azt várták, hogy szembeszegül a fasizmus-sal, tehetetlenül vergődött (még ha a háború utáni magyar marxista történetírás nem is osztja ezt a nézetet). Végül, keresztény felebarátaik, akikkel – így gondolták – sorsközösségben élnek több mint ezer éve, lényegében tétlenek maradtak. Különösen így volt ez vidéken, ahol a zsidó gettóba gyűjtése és deportálása rendkívül gyorsan lezajlott.

A magyar keresztények magatartása

A keresztény lakosság általában tétlen, esetenként pedig kifejezetten ellenséges magatartása számos tényezőtől fakadt. A több mint két évti-